

SKUPNOSTNA SKRB ZA STARE LJUDI V ZASAVJU

UVOD

Naša zaposlitvena politika je zasnovana tako, da star človek navadno »pristane« v tretjem življenjskem obdobju, ko nastopi status upokojenca. Tedaj nekako zaključí ali vsaj omeji svoje aktivnosti in obveznosti v družbi. Tako se v njegovem svetu pojavi prosti čas, ki ga je treba pravilno in čim bolj kvalitetno zapolniti. Ramovš (1995: 258) opozarja, da se v tem življenjskem obdobju pojavijo določene nevarnosti nenadnega »prostočasja«. Avtor zlasti opozarja na težave z alkoholizmom, še zlasti, če odnosi na primarni ravni niso dovolj trdni in močni.

Pestrost preživljanja prostega časa je na eni strani odvisna od dejanskih potreb posameznika in na drugi strani od njegovih fizičnih zmožnosti, zdravstvenega stanja in mreže socialnih stikov.

Dobri odnosi so vaš ščit. S starostjo postanejo varni odnosi še bolj pomembni. Raziskave so pokazale, da tisti, ki imajo malo vezi ali so njihove vezi le redke, umirajo prej kot tisti, ki so obkroženi z ljudmi, ki zanje skrbijo – ne glede na starost, raso ali osebne navade. Družina in skupina dobrih prijateljev sta najboljši zagotovili za dolgo življenje. (Creagan 2001: 125–126.)

Prosti čas starega človeka je razpet med peščico rednih dnevnih, morda nekaterih tedenskih obveznosti in goro preostalega časa. Tega moramo staremu človeku pomagati kvalitetno zapolniti.

Iz svojih praktičnih izkušenj sklepam, da stari ljudje nujno potrebujejo spodbudo, motivacijo in podporo pri širitvi osebne socialne mreže. V praksi obstajajo številne družabne oblike, v katere se lahko star človek vključi. Socialni delavci moramo uporabnikom osmisliti vključevanje v različne oblike skupin.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2000: 55–56) opredeljuje, da nevladne organizacije terminološko utemljujejo naslednji pojmi: društva, ustanove in zavodi. Vse imajo v ozadju urejene formalnosti, zato njihove skupine uvrščam med formalne. Zakon o društvih določa temeljna načela neprofitno-volunterskega sektorja: prostovoljnost, samostojnost, nepridobitnost in javnost delovanja. Te lastnosti pa imajo tudi neformalne skupine, ki se oblikujejo zunaj spektra, zajetega v zakonodaji.

Kot *formalne skupine* v pričujočem prispevku opredeljujem vse skupine, ki imajo urejeno registracijo pri matični upravni enoti, navadno tudi bančni račun za finančno poslovanje ipd. Zgled so društva. Formalna skupina je urejena hierarhično. Zastopa jo predsednik, smotre in načine delovanja oblikujejo upravni odbor in drugi organi. Člani se prostovoljno odločajo o obsegu aktivnega sodelovanja, vstopu, izstopu iz društva ipd.

Kot *polformalne* opredeljujem tiste skupine, ki delujejo kot sekcije formalnih skupin. Oblike dela in članstvo v polformalni skupini je enako kot v formalni skupini, le da vse formalne obveznosti (registracija, finančno poslovanje ipd.) nosi matična formalna skupina.

Neformalna skupina je popolnoma spontana, neregistrirana skupina brez formalnega vodje, registracije ipd. Zgled je študijski krožek. Člani so med seboj v enakopravnih, demokratičnih odnosih. Koordinatorsko roko ima sicer enakovereden član, ki ga v našem ŠK imenujemo »mentor«.

Pogosto je velika težava delovanja nevladnih organizacij ravno v načinu pridobivanja ustreznih finančnih sredstev. Financiranje nevladnih organizacij v Sloveniji poteka v več smereh: iz državnega proračuna, proračunov lokalnih skupnosti, prek ustanov, neposrednih donacij

posameznikov in pravnih oseb in prek članarin. Pri tem zagotovo ni zanemarljivo, da so omenjena sredstva najpogosteje prenizka že za delovanje organizacije in tako od tod ni mogoče črpati za plačo niti ljudi, ki žrtvujejo največ časa. Tudi iz osebnih izkušenj vidim v tem pogledu določeno težavo. Mislim, da bi bilo treba vzpostaviti neke vrste družbeno nagrajevanje ljudi, ki znajo in zmorejo voditi tako koristne in uporabne programe, ki so v korist vse družbe. Na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve se trudijo, da bi prek ustreznih davčnih mehanizmov, prek podeljevanja koncesij in stabilnejšega sofinanciranja programov nevladnih organizacij dosegli razvoj vsega tega v uspešen sistem.

Ljudje, ki se svobodno odločijo, da si želijo urejeno starost preživeti v skupnosti med sebi enakimi, se v to lažje podajo in lažje sprejmejo številne spremembe. Poiščejo si prijatelje, obliko zabave, sprostitve, npr. članstvo v društvu upokojencev, krožek ročnih del, telesne aktivnosti, raznolike družabno-kulturne prireditve, najpogosteje v skupinah, ki povezujejo ljudi iz tretjega življenjskega obdobja.

O RAZISKAVI

Zanimale so me možnosti za sodelovanje socialnega dela z nevladnimi izvajalci storitev na območju petih zasavskih občin, ki si sledijo ob reki Savi navzdol: Litija, Zagorje ob Savi, Trbovlje, Hrastnik in Radeče.

Poglaviti problem je, da centri za socialno delo nimajo predstave o pestrosti in raznolikosti skupin za stare ljudi iz prakse. Ravno slednje s svojimi aktivnostmi bogatijo posameznike in posredno vplivajo vsaj na primarno mikro okolje starih ljudi. Zanimalo me je, ali naše strokovne službe o tovrstnih programih sploh razmišljajo, jih morda spodbujajo ali podpirajo oblike družabništva ipd. Kakšne so praktične oblike širitve socialne mreže med starimi ljudmi na terenu in kako strokovne službe ali prostovoljci znamo oziroma zmoremo poudariti elemente socialnega kapitala? Lahko svoje s prostovoljnimi delom pridobljene izkušnje umestim v spekter socialnodelovne prakse? Bi jih bilo za stroko vredno spodbujati? Bi bilo smiselno oblikovati delovno mesto socialnega delavca ali delavke kot koordinatorja med obstoječimi oblikami socialno varstvenih storitev in oblikami prostovoljnih skupin?

Merski instrument raziskave sta sestavljala dva vprašalnika: Anketa za koordinatorje izvajalcev pomoči na domu in Anketa za neformalne, polformalne in formalne (društva) oblike skupin, v katerih se družijo ljudje stari 65 let ali več.

Vzorec sestavljajo izvajalci pomoči na domu in neformalne, polformalne in formalne skupine, v katerih se združujejo stari ljudje na področju petih zasavskih občin. Številčnega podatka o celotni tovrstni populaciji nisem pridobila.

V prvem delu sem anketirala pet koordinatorja izvajalcev pomoči na domu, iz vsake občine po enega. V drugem delu zastavljene raziskave sem navezala kontakt z enajstimi predstavniki formalnih skupin, dvema predstavnikoma polformalnih skupin in šestimi predstavniki neformalnih skupin. Osipa ni bilo.

Raziskava, ki sem jo izvedla, ima kvantitativne, kvalitativne in tudi deskriptivne elemente. Kvantitativne, ker sem v njej poskuša zbrati številčne podatke o vsebini raziskave. Zaradi majhnega vzorca je raziskava kvalitativna. Deskriptivna pa je zato, ker sem z njo poskušala opisati stanje na področju predstavljene problematike v določenem okolju.

REZULTATI

KOORDINATORJI POMOČI NA DOMU

Na vprašanje: »Katere oblike skupin obstajajo na območju vašega delovanja, kamor se lahko vključijo stari ljudje oziroma uporabniki in se v njih povezujejo?« so koordinatorji pomoči na domu odgovarjali zelo pomanjkljivo. Edina vrnjena anketa, ki je postregla s konkretnimi odgovori, je prispela iz doma za stare, a s podatki, ki zajemajo dogajanje le znotraj institucije. Na anketiranih CSD nimajo nikakršnih tovrstnih podatkov.

Kako socialni delavci, ki so območni koordinatorji pomoči na domu, opredeljujejo smiselnost oblik druženja, sem želela preveriti prek vprašanja: »Se vam kot strokovni službi zdijo za konkretne uporabnike smiselne te oblike druženja in bi jih bilo treba spodbujati?« Odgovori so bili:

- Zelo, ker se tudi na ta način zmanjša potreba po pomoči na domu.
- Da. Stari ljudje potrebujejo take načine druženja, ker so preveč osamljeni.

- Večina uporabnikov je takih, da ne bi šli od doma v skupino, večina rabi individualen stik in pozornost.

- Po naših podatkih se nihče od uporabnikov pomoči na domu ne vključuje v te oblike družjenja.

- Nimam mnenja.

V odgovorih je mogoče začutiti dve »veji«. Ena je prežeta z optimizmom, druga s pesimizmom. Domnevam, da so odgovori izrazito subjektivni. Mislim, da odgovori izražajo negativno plat profesionalnosti strokovnih delavk in delavcev na tem področju.

Ti odgovori zagotovo ne sodijo na kvalitetno in uspešno delovno mesto socialnih delavk in delavcev. Odražajo zgolj administrativni pristop profesionalk in profesionalcev do uporabnikov. Zaprti so v utirjeno delovanje strokovnih služb in ne kažejo težnje k inovativnosti dela z uporabniki. Morda se za odgovori skriva strah strokovnih delavk in delavcev pred iskanjem in izvajanjem novih rešitev ali pa njihova izgorelost. Gotovo bi na tako delovno področju sodili intervizija in supervizija.

PREDSTAVNIKI SKUPIN

Vključila sem skupno 19 zasavskih skupin, od tega 6 neformalnih, 2 polformalni in 11 formalnih.

Pri obdelavi anket me je presenetilo, da stari ljudje – člani posamezne skupine – najpogosteje vstopijo v skupino samoiniciativno. Zato sklepam, da v skupine, ki sem jih zajela v raziskavo, stopijo v prvi vrsti ljudje, ki so družabni in znajo in zmorejo samostojno pristopiti k določenim oblikam povezovanja, druženja, prijateljevanja.

Oblike zagotavljanja osebne socialne vključenosti starega človeka, ki bi jih bilo treba osvojiti in strokovno spodbujati, bi morale zagotavljati krepitev moči, informiranost in motiviranost na področju povezovanja v različne oblike družabništva, skupine za samopomoč ipd. Tak način delovanja bi bilo treba oblikovati direktno na terenu oz. v okolju, kjer prebivajo stari ljudje.

Mislim, da bi se morala praksa socialnega dela razvijati v smeri odpravljanja nanizanih problemov. Raziskava dokazuje, da je profesionalnega socialnega dela med ljudmi na terenu premalo. To prepoznavam tudi na podeželskem območju, v svoji primarni okolici. V

praksi socialnega dela se še vedno prepogosto uporabljajo oblike, ki jih Leskošek (1996: 44 po Žnidarec Demšar 2002: 25–26) imenuje tradicionalno socialno delo. Izpostaviti želim CSD, kjer so socialni delavci prepogosto zaprti za vrati in jih odprejo le ljudem, ki potrkaajo nanje. A svet je poln ljudi, ki do teh vrat nikdar ne pridejo, pa bi jih strokovna socialnodelovna pomoč obogatila na osebni ravni in posredno okrepila kvalitete celotne družbe.

Žnidarec Demšar (2002: 42) ugotavlja, da so bile socialne službe že sredi 70-tih let usmerjene v lokalizacijo služb, identifikacijo neformalne mreže pomoči in prostovoljnih organizacij in v sodelovanje z drugimi javnimi službami. Zato mora socialna delavka dobro poznati kontekst uporabnikovega življenja, njegovo socialno mrežo in moč oz. šibkost neformalne skupnosti. Ta pristop v praksi opišemo kot skupnostno usmeritev v socialnem delu.

OSEBNE IZKUŠNJE S PROSTOVOLJNIM DELOM

Svoje osebne izkušnje sem bogatila na področju številnih oblik prostovoljstva. V Inštitutu Antona Trstenjaka sem se usposabljala kot prostovoljka za osebno družabništvo s starim človekom. Ves čas tega tečaja je tudi v meni odmevalo geslo Antona Trstenjaka: »Za človeka gre!« Tega se premalo zavedamo.

V začetku leta 2004 je moj spekter prostovoljnih aktivnosti dopolnilo še sovođenje skupine z nazivom Ljudski pevci iz Svibnega. Članstvo je generacijsko mešano, prevladujejo stari ljudje. Na tem mestu moram poudariti osnovno težavo pri delovanju skupine: potrebujejo koordinatorja, da se lahko dogovorijo in prisluhnejo drug drugemu.

Pri osebem prostovoljnem delu in oblikah prostovoljstva se mi zdi velika nagrada v tem: »Žrtvovanje časa in nadarjenosti za dobrodelno delo ima tudi za vas številne blagodejne učinke. Poleg tega se čutite koristni, dvigujete svojo samozavest, pridobite si nova znanja in se čutite tesneje povezani s skupnostjo« (Creagan 2001: 81).

PRIMER DOBRE PRAKSE: MENTORSTVO V ŠTUDIJSKEM KROŽKU SOPOTA

Vaška skupnost je časovno in genetično predhodnica modernih družbenih skupnosti in se z vdorom modernizacijskih procesov spreminja počasi, tako da lahko še pred drugo svetovno vojno zaznamo na vasi temeljne elemente tradicionalne skupnosti, ki so vplivali na socializacijo današnje stare generacije. (Hojnik Zupan 1999: 42.)

Oblika kvalitetnega preživljanja časa starega človeka je lahko vključitev v določeno skupino ljudi s skupno motivacijsko nitjo. Za zgled vseživljenjskega izobraževanja so lahko študijski krožki, ki pri nas delujejo v okviru Andragoškega centra Slovenije (krožka, kjer sem sodelovala in kjer sem mentorica, delujeta še pod okriljem Zavoda za gozdove Slovenije). Študijski krožek je prijetna prostovoljna oblika neformalnega učenja predvsem odraslih ljudi in je najbližje vsakdanjemu življenju. V tej obliki se družijo, povezuje, sodeluje in indirektno tudi uči drug od drugega od 5 do 12 članov. Usposobljeni mentor skrbi za koordinacijo in uresničevanje temeljnih načel krožka, kot so prostovoljnost, enakopravnost in demokratičnost, sproščenost, sodelovanje in prijateljstvo, načrtnost študija, aktivna udeležba vsakega posameznika itn. Zelo pomembno je, da se tematika znotraj skupine oblikuje na podlagi skupnega dogovora, torej je resnično usmerjena v interese članov (po Mijoč, Krajnc, Findeisen 1993).

Po dveh letih plodnega aktivnega delovanja v študijskem krožku Svibno sem ob izteku leta 2001 v Andragoškem centru Slovenije tudi sama uspešno opravila izobraževanje oz. usposabljanje za mentorstvo v študijskih krožkih. Vse to je bil zame nov izziv in v svoji novi vlogi sem se želela preizkusiti.

FAZE SKUPINSKEGA RAZVOJA

Vsaka skupina, ki nastane in prične delovati med ljudmi, se v svojem obstoju nenehno razvija, spreminja, nadgrajuje – potuje skozi različne razvojne faze. Prav te prinašajo nekatere posebnosti.

Kot mentorica sem k sodelovanju povabila starejše, ovdovele, pretežno tudi le v delo in osamljeno kmečko življenje odete ženske iz

domače vasi Sopota pri Podkumu, občina Zagorje ob Savi. Vsi skupaj so radi sprejeli osebno nagovorjeno pobudo na družabna srečanja in tako se je v fazi rojevanja oblikovala 12-članska skupina ŠK Sopota. Kot mentorica sem poskusila nastopiti sproščeno in hkrati usposobljeno ter kot mlad človek poskušala koristiti osebni kapital, da se s starimi ljudmi z lahkoto zblížujem po človeški plati.

Po informativni predstavitvi skupine smo se skupno dogovorili o ciljih, željah in interesih. Vsi skupaj smo imeli to prednost, da smo se zaradi medsebojnega poznanstva izognili neprijetnim zadregam in napetostim ter kaj hitro prešli v drugo razvojno fazo, fazo identifikacije.

Med nami je zavladal sproščen, prijateljski odnos. Za vsakogar izmed nas nov izziv, nov večji krog socialne mreže. Po načelu kontakta, za katerega se mi zdi, da je zlato pravilo za uspešnost delovanja skupine, sem vsakomur dala priložnost, da je izrazil svoje misli o našem jutri, in to storim vsakokrat na srečanju. Skupen dogovor je usmeril skupino v ročno izdelovanje volne na starih lesenih kolovratih.

Člani ŠK so z velikim navdušenjem sprejeli delo skupine, kar po štirih letih delovanja še vedno prepoznavam v pogovorih, ki so popolnoma enakopravni in demokratični.

ŠK Sopota je kot skupina ali, bolje rečeno, kot tim v polni luči zaplul v fazo utrjevanja. Že smo pričeli spoznavati in se predvsem od dveh upokojenk učiti celotnega postopka izdelave volnenih izdelkov od ovčje dlake do volnenih izdelkov. Po načelu vsestranske koristi je vsak član prispeval svoj delež, svoje znanje v celoto, pa čeprav morda le z odgovornostjo priskrbel volno ali morda predivo »posukal« v nit ipd.

Po majhnih korakih smo se dogovarjali za naprej: kaj še lahko, kako se to da. Pogost ugovor: »Smo stare babe, kaj bomo me?« sem preganjala z v šalo ovito spodbudo in potrditvijo njihove pomembnosti. Povem jim: če ne bi bilo njih, se mi mlajši nikdar ne bi poučili o številnih dediščinah naših prednikov. Na ta način torej preokvirjam njihove predpostavke, kakor v svoji knjigi zagovarja Artiček (1999). Občutek imam, da se je ta zavest utrdila v skupini in oblikovala trdno moč pripadnosti.

Dogovorjeni kraj srečanj je vsakokrat pri drugem članu ali članici krožka, kar v nas spodbudi svojevrstno ustvarjalnost, na katero vplivata prostor in okolje. Ko sem premišljevala, kako

naj priredim prvo srečanje na svojem domu, sem se zavedala, da bom dala vzor. Odtlej po končanem formalnem delu, tako kot jaz prvič, vsakdo vedno pripravi pogostitev s pecivom in drugimi domačimi dobrotami.

Kot mentorica se zavedam odgovornosti, da moramo to prijetno vzdušje negovati. Pozorna sem na izjave članov. Vedno znova preverjam njihov odnos do delovanja ŠK. Poskušam slediti vsem komunikacijskim tokovom, tako da jih spodbudim, da pripovedujejo čim več o sebi, saj tako lažje v odkritih odnosih izrazijo vse svoje, tudi notranje motive. Pogosto lahko njihove predstave razberem iz neverbalne komunikacije. Vse to je zame kot socialno delavko pripravnico velika, bogata, že osvojena praktična izkušnja.

Perspektivo moči sem razbrala ob navdušenju pri ogledu diapozitivov, ki smo jih posneli med svojim delom, pri objavi našega delovanja v časopisu ipd. Vse to je nekaj novega, pomembnega, saj naše delo tako spoznavajo še drugi ljudje. Z vsem tem tudi vrednotimo naša druženja. Kot mentorica mislim, da jim moram izreči obilo pohvale in jih s tem spodbuditi za naprej.

Naš krožek je prestopil v zrelo fazo razvoja skupine, ko smo se po dogovorjenem načrtu intenzivno pripravili na prvo javno predstavitev in jo izvedli pred tisoč glavo množico ljudi. Zadeva je odlično uspela.

Ob tem se mi zdi zelo pomembno, da krožek članov ne bi obremenjeval, zato se poskušamo čim več dogovoriti in čim več dela tudi opraviti »tukaj in zdaj«, vsi skupaj v povezanosti in složnosti.

Po vsem tem se vsako leto odvijajo nove aktivnosti, nove stopnje skupinskega razvoja. Tako smo obudili spretnosti ročne žetve in mlatenja. Posejali in pridelali smo proso ter pripravili preprost, humoren prispevek, ki smo ga predstavili širši javnosti. V letu 2004 smo se dogovorili za obuditev postopka pridelave boba ter oblikovali idejo, kako tudi to predstaviti drugim.

Z zametki presenečenj so nastajali in se uresničevali pozitivni načrti tudi v letu 2005. S ponosom lahko omenim, da smo se predstavili v nedeljski oddaji nacionalne televizije, kar je članom svojevrstno, nenadomestljivo doživetje.

Moje stališče pri delu s starimi ljudmi je že ves čas obarvano z delom v skupini, saj se mi osebno zdi škoda, da se posvečam posamezniku, če lahko v enakem času obogatim skupino starih ljudi. Seveda je treba zadevo prilagoditi trenutnim potrebam ljudi. Tudi kot mentorica v

ŠK se moram tu in tam kdaj pogovoriti individualno s posameznimi članicami in to znajo še posebej ceniti.

Plodove tovrstnega delovanja lahko prepoznam tudi v krepitvi kvalitet socialnega kapitala, kot ga zagovarja Dragoš (2002: 87), ki socialni kapital opredeljuje kot dragoceno, premalo jasno in težko vidno dobrino. Avtor zagovarja, da je socialni kapital dragocena dobrina zato, ker so s količino te dobrine povezane spremembe na najrazličnejših področjih in nivojih družbene strukture. Od socialnega kapitala so odvisni dogodki na socialnem, civilnodružbenem, političnem, ekonomskem področju in tudi trendi na vseh ravneh, od mikro, mezo do makro družbene in internacionalne ravni. Žal se raziskovalci te dobrine srečujejo s številnimi še nerazjasnjenimi zadregami že glede razumevanja samega termina socialnega kapitala. In zaradi neopredeljenih jasnosti ostaja socialni kapital neumeščen v strokovno izrazoslovje. S takimi težavami se, kot pravi tudi Ramovš (1995: 78), tako ali tako na področju doktrine socialnega dela srečujemo že od samega »zagona« stroke.

SKLEPI

Socialno delo s starimi ljudmi je iz dneva v dan bolj potrebno. Populacija starih ljudi strmo narašča in teoretske orientacije usmerjajo različna delovanja, ki se v praksi vse prepočasi uveljavljajo. Pogosto je zelo velik razkorak med teoretskimi smernicami in dejanskimi potrebami v praksi. To se izkazalo tudi v javni predstavitvi skupine na območju Zasavja, kamor so bili povabljeni posamezniki, skupine in institucije, ki delujejo (ali bi morale delovati) z ljudmi in za ljudi.

Z raziskavo pri nastajanju diplomske naloge sem ugotovila, da socialne službe v Zasavju, ki organizirajo pomoč starim ljudem na domu, nimajo splošnega pregleda nad osnovnimi potrebami in problemi na svojem terenu. Strokovne delavke ne poznajo in nimajo nikakršnega stika z nevladnimi volonterskimi organizacijami in skupinami, niti jim ne pripisujejo kakršnega koli pomena za uporabnikov svet oz. za kakovost njihovega življenja. V Zasavju so strokovne službe preveč skrite za zidovi institucij in tako dosti predaleč od sveta pomoči potrebnih uporabnikov. Je morda svet profesionalnega socialnega dela preobremenjen z administrativnimi

zadevami, ki mu onemogočajo, da bi se približal uporabnikom?

Strokovne službe morajo poznati vse svoje uporabnike in jim pomagati s ponudbami socialnovarstvenih storitev. Pripraviti in oblikovati bi bilo treba geografsko specifične programe, saj bi se tako najbolj približali uporabnikom, tudi tistim, ki prepogosto ostajajo skriti za zidovi svojih domov.

Strokovne službe morajo biti odprte za specifične inovacije, ki se oblikujejo na podlagi konkretnih in aktualnih potreb uporabnikov. Tako je treba v Zasavju spodbuditi in podpreti prostovoljne skupine starih ljudi ter tako krepiti socialni kapital v najširšem smislu.

Kakšne so poti do krepitve in nadgrajevanja oblik prostovoljnega dela, kot ga predstavljam z nizanjem osebnih izkušenj? Prostovoljnost v smislu neplačanega, pristočasnega dela ima vendarle meje. Tudi sama potrebujem zaslužek in iščem poti, kjer bi se našli moja profesionalna pot in ljubezen do skupnostnega socialnega dela.

Raziskava je potrdila potrebo po izobraževanju oziroma usposabljanju izvajalcev pomoči na domu, ki bi poleg najpogostejših fizičnih nalog upoštevali in zadovoljevali tudi socialne in duhovne potrebe uporabnikov. Razviti je treba vizijo trajnejše zaposlitve, saj bi tako odpravili pogoste menjave izvajalcev in s tem tudi nestrpnost uporabnikov.

Centri za socialno delo so prežeti z vrtenjem v birokratskem krogu. Zmanjkuje časa za obiske na terenu. Iz zornega kota moje raziskave ni nikakršnih povezav med socialnimi institucijami in širokim spektrom skupin, ki so nujno potrebne za krepitev kvalitet socialnega kapitala v smislu zagotavljanja osnovnih človekovih teženj po pripadnosti, pomembnosti ipd. starega človeka.

Občutek imam, da v posameznih okoljih obstaja pisana in pestra izbira skupin, kamor se lahko vključijo stari ljudje in se v njih povezujejo. Ni pa nobene institucije, ki bi vse to povezovala. Drugače rečeno, nikogar ni, ki bi imel pregled nad tem delom v določenem okolju. Gotovo je

težko ustvariti pregled neformalnih skupin, ki se oblikujejo največkrat priložnostno in v zasebnih krogih. Formalne skupine, pri nas najpogosteje društva, bi se lahko povezale in oblikovale nekakšno bazo, ki bi usmerila stare ljudi na področje socialnega bogatenja. Tako bi preprečevali številne tegobe starih, kot so osamljenost, monotonost, zaprtost ipd.

Nujno bi bilo oblikovati delovno mesto socialnega delavca ali delavko za koordinacijo obstoječih socialnih potencialov, tako za populacijo starih ljudi kot vseh drugih uporabnikov socialnega varstva.

Predlagam, da bi v Zasavju, morda pod okriljem regionalnega centra za razvoj Zasavja, organizirali krovno organizacijo, ki bi pod strokovnim nadzorom skrbela za koordinacijo skupnostnih oblik skrbi za stare. Tam bi potekala pogajanja in usklajevanja z državnim aparatom, s tem pa bi odpirali poti za vključevanje, delovanje ali zagon skupin.

Tatjana Kavšek

VIRI

- D. Artiček (1999), *Nak, nimam časa!* Ljubljana: Debora.
- E. T. Creagan (2001), *Klinika Mayo o zdravem staranju: Odgovori za uspešno tretje življenjsko obdobje*. Ljubljana: Educy.
- S. Dragoš (2002), Socialni kapital: Dragocena, nejasna in nevidna dobrina. *Socialno delo*, 41, 4: 71-89.
- V. Leskošek (1996), *Koncepti socialnega dela med teorijo in prakso*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za sociologijo kulture (magistrska naloga).
- N. Mijoč, A. Krajnc, D. Findeisen (1993), *Študijski krožki*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
- J. Ramovš (1995), *Slovenska sociala med včeraj in jutri*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropologijo.
- S. Žnidarec Demšar (2002), *Skupnostna usmeritev v socialnem delu: Analiza skupnostnih projektov in skupnostne skrbi na celjskem območju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (magistrska naloga).